

УДК 336.145.1:005.591.6:334.716

Ткаченко С. А.,*кандидат економічних наук, доцент кафедри “Облік і економічний аналіз” Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова*

ЩОДО ОЦІНКИ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ІННОВАЦІЙНИМ РОЗВИТКОМ ПЕРЕРОБНИХ ПІДПРИЄМСТВ АПК

Розглянуто сучасний стан справ у процесі створення системи управління інноваційним розвитком переробних підприємств агропромислового комплексу, виявлено суттєві недоліки і наведено пропозиції щодо встановлення єдиних показників та критеріїв оптимальності управління інноваційним розвитком переробних підприємств агропромислового комплексу на базі загального методологічного підходу.

Ключові слова: інноваційний розвиток переробних підприємств агропромислового комплексу, критерії, оцінка, показники.

Рассмотрено современное состояние дел в процессе создания системы управления инновационным развитием перерабатывающих предприятий агропромышленного комплекса, выявлены существенные недостатки и приведены предложения по установлению единых показателей и критериев оптимальности управления инновационным развитием перерабатывающих предприятий агропромышленного комплекса на базе общего методологического подхода.

Ключевые слова: инновационное развитие перерабатывающих предприятий агропромышленного комплекса, критерии, оценка, показатели.

The modern state of businesses is considered in the process of creation of control system by innovative development of processing enterprises of agroindustrial complex, the substantial failings are exposed and resulted suggestion on establishment of single indexes and criteria of optimality of management innovative development of processing enterprises of agroindustrial complex on the base of general methodological approach.

Keywords: innovative development of processing enterprises of agroindustrial complex, criteria, estimation, indexes.

Постановка проблеми. При формуванні системи управління інноваційним розвитком переробних підприємств АПК досить важливо чітко визначити показники і критерії, тобто ті чинники, за якими можливо робити судження про ступінь та повноту досягнення цілі (цілей) науково-технічного розвитку. При цьому необхідно зазначити той факт, що вибір показ-

ників і критеріїв оптимальності управління інноваційним розвитком переробних підприємств АПК – чинників, які дозволяють робити судження про ступінь і повноту реалізації цілей, – являє в цей час одну із найбільш складних та дискусійних проблем в теорії і на практиці.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Своєю чергою, в результаті проведеного дослідження поглядів та думок провідних вітчизняних і іноземних вчених-економістів з означеної проблематики, серед яких потрібно відзначити роботи [1-11] та інших, показує, що наявний на цей час методологічний підхід у встановленні показників і критеріїв оптимальності управління інноваційним розвитком переробних підприємств АПК не надає повноцінної уяви про ступінь і повноту досягнення цілей. Актуальність, недостатня теоретична і методологічна розробленість та суттєва практична значимість вищевказаних питань зумовила вибір теми дослідження, його мету, завдання і структуру.

Мета і завдання дослідження. У зв'язку з цим, метою цієї публікації виступає пошук єдиного методологічного підходу у встановленні загальних показників і критеріїв оптимальності управління інноваційним розвитком переробних підприємств АПК.

Виклад основного матеріалу. При характеристиці цілі системи управління інноваційним розвитком переробних підприємств АПК досить важливо чітко визначити показники та критерії оптимальності управління інноваційним розвитком підприємств, тобто ті чинники, за якими можна судити про ступінь та повноту реалізації цілі. Господарська політика суб'єкта підприємницької діяльності для його ефективного існування та розвитку в сучасних нестабільних ринкових умовах вимагає отримання для цілей управління інноваційним розвитком підприємств всебічної і багатогранної інформації при мінімальних витратах на її збирання, обробку, аналіз, оцінку й розподіл. Виходячи із цієї посилки, потрібним логічним елементом системного підходу в процесі створення системи управління інноваційним розвитком переробних підприємств АПК повинно бути визначення таких показників і критеріїв оптимальності її функціонування, за величиною яких можна було б судити про переваги того або іншого варіанта побудови системи.

Якщо генеральна і часткові цілі системи виражаються її цільовими функціями, тоді показники і критерії зображують чисельний вираз цільових функцій. При цьому необхідно відзначити той факт, що вибір показників і критеріїв оптимальності управління інноваційним розвитком підприємств – показників, які дозволяють судити про ступінь і повноту реалізації цілей, – являє в цей час одну із найбільш складних та дискусійних проблем. При формуванні таких показників і критеріїв для управління інноваційним розвитком підприємств виникають значні труднощі методологічного характеру. Саме цим можна пояснити той факт, що теоретики з

питань економіки у своїх працях до цих пір не мають загальноприйнятих показників і критеріїв оптимальності управління інноваційним розвитком підприємств, без якого процес управління інноваціями ускладнюється. Таке становище примушує провідних економістів та фахівців з питань інновацій в кожному конкретному випадку висувати якісь свої показники і критерії оптимальності управління, які далеко не завжди задовільні за змістом, що в кінцевому рахунку, на наш погляд, негативно позначається на якості управління інноваційним розвитком суб'єктів підприємницької діяльності.

В економічній літературі наведено низку підходів до визначення загальних та окремих показників і критеріїв оптимальності управління інноваційним розвитком підприємств. Розглянемо деякі з них (табл. 1 та 2).

Таблиця 1.
Показники оптимальності управління інноваційним розвитком

Визначення	Джерело
“Зазвичай керівництвом встановлюється визначене сполучення показників продажу, прибутку і інших цілей для короткострокового (один рік або менше) або довгострокового (більш одного року) періоду”.	[9, с. 29]
“... Основні показники діяльності (річний обсяг продажу, прибуток, активи, власний капітал і інше)”.	[3, с. 50]
“... Загальним показником перевірки стратегії є Ваші доходи – безумовно, Ваш бізнес повинен зростати”.	[5, с. 5]
“Основний показник ефективності роботи спеціалізованих підрозділів – отримуваний прибуток, що дозволяє алгоритмізувати аналіз і контроль їх діяльності та сприяє оптимізації процесу управління”.	[8, с. 20]
“В американській практиці рекомендації із використання показників для оцінки ефективності діяльності компанії викладені в стандарті управлінського обліку “Вимірювання ефективності підприємства” ..., який пропонує використовувати показники: чистий прибуток і прибуток на акцію; грошові потоки; рентабельність інвестицій; залишковий дохід; вартість компанії”.	[7, с. 18]
“Все частіше стали використовувати фінансові показники, такі як витрати, чистий прибуток або доходність інвестованого капіталу (ROI) не тільки для цілей обліку, але і як інструменти мотивації діяльності виконавців будь-якого рівня”.	[10, с. 22]

Таблиця 2.
Критерії оптимальності управління інноваційним розвитком

Визначення	Джерело
“... Співвідношення отриманого прибутку і вкладеного капіталу є одним із основних критеріїв для оцінки діяльності будь-якої компанії”.	[6, с. 21]

"... В якості критерію ефективності ... діяльності потрібно використовувати прибуток".	[2, с. 18]
"... Якщо робота менеджерів оцінюється головним чином на основі отриманих короткострокових прибутків і обсягів продажу, управління схильні зосереджуватися виключно на цих критеріях, випускаючи із виду інші ринкові фактори (такі як задоволення клієнта якістю обслуговування), які багато в чому визначають довгостроковий добробут організації".	[11, с. 29-39]
"... Деякі світові ринкові доповіді стверджують, що єдиний справжній оцінковий критерій – фактичні продажі".	[1, с. 9]
"Критерієм може бути порівняння наслідків із прибутком, доходом та активами компанії".	[4, с. 39]

Дослідження наведених показників і критеріїв оптимальності управління з точки зору прийнятності їх для системи управління інноваційним розвитком підприємств показує, що оцінка системи управління інноваційним розвитком підприємств тільки за одним узагальнюючим показником і критерієм є недостатньою, оскільки переробні підприємства, будучи складними техніко-економічними і ринковими системами, існують в умовах обмежень, які неможливо всебічно урахувати за допомогою тільки одного показника і критерію. Тому при створенні системи управління інноваційним розвитком підприємств потрібно поряд з узагальнюючими показниками і критеріями використовувати ще і узгоджені з ними часткові показники і критерії, які б задовольняли одночасно всі генеральні і часткові цілі системи. Тобто процес створення системи повинен зводитися до вирішення завдання векторної оптимізації, суттєвим моментом якого є вибір рішень, які одночасно в максимально можливому ступені задовольняли б цілі системи за різними показниками і критеріями з позицій комплексного охоплення сфер оборту та виробництва, забезпеченості початковою і вихідною інформацією, економічної коректності та придатності для прийняття релевантних управлінських рішень. Враховуючи вищезазначене та виходячи із того, що цілі інноваційного розвитку виражаються його цільовими функціями, а показники і критерії зображують чисельний вираз цільових функцій, на нашу думку, єдиний правильний шлях стосовно управління інноваційним розвитком підприємств – пошук показників і критеріїв оптимальності управління інноваційним розвитком підприємств на базі загального методологічного підходу.

Так, генеральним показником оптимальності управління інноваційним розвитком підприємств виступає максимізація інноваційного прибутку, а проміжними показниками, на наш погляд, є: максимізація чистого доходу від реалізації продукції; мінімізація виробничої собівартості реалізованої продукції та витрат на інновації. Своєю чергою, загальним критерієм оптимальності управління інноваційним розвитком підприємств є

максимальна рентабельність продаж. Частковими ж критеріями можуть бути прийняті: максимізація відношення чистого доходу від реалізації продукції підприємства до його активів; мінімізація частки виробничої собівартості реалізованої продукції підприємства в його чистому доході від реалізації продукції; мінімізація частки витрат на інновації підприємства в його чистому доході від реалізації продукції.

Висновки. В результаті проведеного дослідження візьмемо на себе відповідальність у ствердженні того беззаперечного факту, що визначення оптимальності управління інноваційним розвитком підприємств може бути зроблено на основі системи показників (генеральний – максимізація інноваційного прибутку, проміжні: максимізація чистого доходу від реалізації продукції; мінімізація виробничої собівартості реалізованої продукції та витрат на інновації) і критеріїв (загальний – максимальна рентабельність продаж, часткові: максимізація відношення чистого доходу від реалізації продукції підприємства до його активів; мінімізація частки виробничої собівартості реалізованої продукції підприємства в його чистому доході від реалізації продукції; мінімізація частки витрат на інновації підприємства в його чистому доході від реалізації продукції). Вони виступають конкретним виразником процесів, які відбуваються на ринку. Без них і відповідного формування системи управління інноваційним розвитком підприємств неможливе функціонування і розвиток суб'єктів господарської діяльності. Серед перспектив подальших розробок з цієї теми, особливою актуальністю відрізняється питання, пов'язане з визначенням основних напрямів розвитку та чинників впливу на управління інноваційним розвитком підприємств.

Література:

1. Головка Н. В. Інтегровані маркетингові комунікації: методи оцінювання поведінки респондентів / Н. В. Головка // Маркетинг в Україні. – 2007. – № 4. – С. 9-14.
2. Джоббер Д. Принципы и практика маркетинга: уч. пос. / Д. Джоббер; [пер. с англ.]. – М. : Издательский дом “Вильямс”, 2000. – 688 с.
3. Как продать ваш товар на внешнем рынке: справочник / [отв. ред. Ю. А. Савинов]. – М. : Мысль, 1990. – 364 с.
4. Кравченко В.А. Сучасні стандарти ризик-менеджменту: основа дієвої системи управління маркетинговими ризиками компанії / В. А. Кравченко // Маркетинг в Україні. – 2007. – № 5. – С. 36-41.
5. Портер М. Майкл Портер в Україні / М. Портер // Маркетинг в Україні. – 2006. – № 5. – С. 4-6.
6. Маркетинг / [упоряд., вступ. ст. А. І. Кредісова]. – К.: Україна, 1995. – 399 с.
7. Фурьгина М. Н. Факторы, влияющие на формирование системы контроллинга на предприятии / М. Н. Фурьгина // Менеджмент в России и за рубежом. – 2008. – № 3. – С. 11-23.

8. Хохлова Т. П. Эволюция методологии организационного проектирования: динамическое горизонтальное структурирование / Т.П. Хохлова // Менеджмент в России и за рубежом. – 2006. – № 4. – С. 12-26.
9. Эванс Дж. Маркетинг / Дж. Эванс, Б. Берман; [сокр. пер. с англ.; авт. предисл. и науч. ред. А.А. Горячев]. – М. : Экономика, 1990. – 350 с.
10. Thomas Johnson H. Relevance Regained / Johnson H. Thomas // The Free Press. – New York: The Free Press, 1992. – P. 22.
11. Webster. Rediscovering the Marketing Concept / Webster, E. Frederick // Business Horizons. – May-June 1988. – № 31. – P. 29-39.